

FŐVÁROSI ÍTÉLŐTÁBLA POLGÁRI KOLLÉGIUMA

Társasági szerződés és társasági szerződésmódosítás érvénytelenségére hivatkozás perekben

A gazdasági társaság alapításához társasági szerződés megkötése, egyszemélyes gazdasági társaságnál alapító okirat, részvénytársaságnál alapszabály (a továbbiakban együttesen: társasági szerződés vagy létesítő okirat) elfogadása szükséges. A társasági szerződés a társaság működése alatt – bizonyos korlátok között¹ már az előtársasági létszakaszban is – módosítható. A társasági szerződés módosítása többféle formában történhet (okirattal, legfőbb szerv vagy az ügyvezetés határozatával, de a cégbíróság végzésével is). A társasági szerződésmódosítás a tartalma alapján lehet cégjegyzéki adatot érintő vagy nem érintő, illetve lehet olyan is, hogy a módosítás egyik része a cégjegyzéki adatot érinti, másik része nem. A társasági szerződés és a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségének megállapítására irányuló per megindításához alapul szolgáló lehetséges okok egymástól eltérőek és az ehhez rendelkezésre álló pertípusok különbözőek, amelyeket többféle szempontból kell megvizsgálni (pl. az okirat alapján a cégjegyzékbe való bejegyzés megtörtént-e vagy sem, az igényérvényesítés milyen pertípusban történik, mert ezek kihatással vannak – egyebek mellett – a perbeli legitimációra és a perindításra nyitva álló határidőre).

A gazdasági társaságok alapítását, szervezetét és szerveinek működését, megszűnését, továbbá a társaság alapítóinak és tagjainak (részvényeseinek) jogait és kötelezettségeit a Gt.² szabályozza. A Gt. kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a gazdasági társaságoknak és tagjaiknak (részvényeseinek) e törvényben nem szabályozott vagyoni és személyi viszonyaira a Ptk. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni³.

Ebben a tanulmányban a társasági szerződés és a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségének azokat az anyagi jogi és eljárásjogi szabályait tekintem át (a téma tárgyához képest rendkívül röviden), amelyek a Ptk. érvénytelenségre vonatkozó szabályaihoz és az igényérvényesítés Pp.-ben meghatározott eljárási rendjéhez képest speciálisnak minősülnek. Ennek során lehetőség nyílik a bírói gyakorlatban felmerült néhány probléma megismerésére is.

¹ Gt. 16. § (1) bekezdés b) pont

² gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (Gt.)

³ Gt. 9. § (2) bekezdés

I. A létesítő okirat érvénytelenségének okai és az érvénytelenségére hivatkozás lehetőségei

A társasági szerződés érvénytelenségének a kérdése a gazdasági társaság különböző létszakaszaiban merülhet fel. A Gt. a társasági szerződés érvénytelenségére vonatkozó szabályokat a cégbejegyzés időpontjának tükrében állapítja meg. Ennek oka, hogy a cégbejegyzés előtt a társasági szerződéssel létrehozni kívánt szervezet még nem vált az üzleti élet teljes jogú alanyává, a hibás alapítás jogkövetkezményeként a folyamat az előtársasági működéstől függően több-kevesebb nehézséggel még visszafordítható. A konstitutív hatályú cégbejegyzéssel azonban a vállalkozás jogilag is létrejön, számtalan jogviszony alanyává válik, amelyek visszarendezése a létesítő okirat érvénytelensége ellenére is gyakorlatilag lehetetlen. Ugyanakkor a piaci élet szereplőit sem lehet bizonytalanságban tartani – hosszú időtartamban különösen nem – arra nézve, hogy valamely vállalkozás teljes jogalanyisága megkérdőjelezhetetlenül létrejött-e, kockázatos-e vele (a szükségszerű gazdasági kockázatokon felül) üzleti kapcsolatot létesíteni.

A Gt. 12. § (3) bekezdése szerint a társaság jogerős cégbejegyzéséig a társasági szerződés érvénytelenségére a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni, míg a jogerős cégbejegyzés után a társasági szerződés megtámadására nincs mód, és a semmisség megállapításának is csak a Ctv.⁴-ben szabályozott perben és a Gt. 12. § (4) bekezdésének a) – e) pontjaiban nevesített, taxatív felsorolt semmisségi okokból van helye.

I.1. A létesítő okirat érvénytelenségének okai a cégbejegyzés előtt

A Gt. 12. § (3) bekezdése alapján a gazdasági társaság cégbejegyzését megelőzően a társasági szerződés érvénytelenségére a Ptk. érvénytelenségre vonatkozó szabályai szerint lehet hivatkozni, tehát semmisségi okokra (jogszabályba ütközés, jogszabály megkerülése, uzsora, jóerkölcsbe ütközés) és megtámadhatósági okokra (tévedés, megtévesztés, fenyegetés, aránytalan előny kikötése, tisztességtelen általános szerződési feltételek használata). A Ptk. alapján jogszabályba ütközés mint semmisségi ok körébe beletartoznak a Gt. 12. § (4) bekezdésében meghatározott semmisségi okok is.

A cégbejegyzés megtörténte előtt a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránti per a Ptk. érvénytelenségre vonatkozó anyagi jogszabályai alapján kezdeményezhető. Az ilyen perekben alkalmazandó speciális eljárási szabályt a Ctv. nem tartalmaz, a Gt. 12. § (5) bekezdése (felhívni a társaság tagjait – amennyiben ez lehetséges – az érvénytelenség kiküszöbölésére) pedig csak a Gt. 12. § (4) bekezdésében nevesített érvénytelenségi ok cégbejegyzést követően megállapított fennállása esetére vonatkozik. A rendelkezés alkalmazása mégis célszerű a cégbejegyzést megelőzően a Ptk. alapján, de nem a Gt. 12. § (4) bekezdésébe tartozó semmisségi okra alapítottan indított perekben is.

⁴ a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.)

I.2. A létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránt a cégbejegyzés előtt indult per néhány szabálya

A cégbejegyzés megtörténte előtt a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránti per felperese bárki lehet, aki a perben a jogi érdekét valószínűsíti. Az ilyen per elvileg bármikor kezdeményezhető, ennek időbeli korlátját a cégbejegyzés megtörténte jelenti.

A per alperese – a társasági szerződés ellenjegyzésétől, illetve közokiratba foglalásától⁵ kezdődően – az előtársaság, amennyiben van előtársasági működés, egyébként a társasági szerződést aláíró tagok⁶. Az előtársaság jogképes, amelyre a létrehozni kívánt gazdasági társaságra irányadó szabályokat kell alkalmazni a Gt.-ben nevesített néhány eltéréssel⁷, amelyek között perképességgel kapcsolatos rendelkezés nincs. Mindegyik gazdasági társaság jogképes, pert indíthat és perelhető⁸ (perképes), tehát az előtársaság is perképes. Amennyiben nem volt előtársasági működés, akkor értelemszerűen a társasági szerződést aláíró alapítók az alperesek.

A Ctv. a cégbejegyzés iránti kérelem elbírálásának határidejét rendkívül rövid időtartamban állapítja meg⁹, ezért úgy tűnhet, hogy az előtársasági létszakasznak a cégbejegyzés előtt a társasági szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult pereknél nincs is gyakorlati jelentősége. Ha a peres eljárások időtartamára gondolunk, akkor talán valóban nincs, azonban elvileg mégis lehet jelentősége, ugyanis a cégbejegyzés iránti kérelem benyújtására megállapított határidő¹⁰ elmulasztása esetén – bármilyen hosszú időtartamú is a késedelem – a cégbíróság legfeljebb pénzbírsággal sújthatja a kötelezettségét késedelmesen teljesítő személyt (a vezető tisztségviselőt)¹¹, önmagában a késedelem nem szolgálhat alapul a cégbejegyzés iránti kérelem elutasításához. Ebből pedig az is következik, hogy elvben mégsem lehet kizárni a viszonylag hosszabb időtartamú előtársasági létszakaszt¹².

Mi történik azokkal a perekkel, amelyek a cégbejegyzést megelőzően indultak a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránt, és a per folyamatban léte alatt a társaság cégbejegyzése megtörténik?

A Legfelsőbb Bíróság az egyik eseti döntésében úgy foglalt állást, hogy a per folyamatban léte alatt elrendelt cégbejegyzés nem akadályozza meg a cégbejegyzést megelőzően indult érvénytelenségi per eredeti kereseti kérelemnek megfelelő folytatását¹³. (Ez a döntés nem jelent meg a Legfelsőbb Bíróság elvi határozatainak gyűjteményében.) Az előbbitől eltérő álláspont is létezik, de kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában nem lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy –

⁵ Gt. 15. § (1) bekezdés

⁶ Dr. Gál Judit – Pálkásné dr. Mika Ágnes: Társasági jogi perek 2007 HVG-ORAC Kft. Bp. 2007. 19. o.

⁷ Gt. 16. § (1) bekezdés a)-f) pont

⁸ Gt. 2. § (3) bekezdés

⁹ jelenleg egyszerűsített cégeljárásban 1 munkaóra, általános cégeljárásban 15 munkanap

¹⁰ 30, illetve 60 nap

¹¹ Ctv. 34. § (2) bekezdés

¹³ Legfelsőbb Bíróság Gf.VII. 31.071/1999/10.

amennyiben a cégbejegyzés megtörténte előtt a társasági szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló perindításra olyan érvénytelenségi okból került sor, amely a Gt. szerint is érvénytelenségi oknak minősül – át lehet-e térni a Ctv. 68. § (1) bekezdése, illetve a Ctv. 69. § (1) bekezdése szerint minősülő perre, hiszen ezekben a perekben a perbeli legitimáció és a per tárgya is eltér az eredeti per perbeli legitimációjától és tárgyától.

A jogirodalomban közzétett álláspont szerint¹⁴ (amellyel teljesen egyetértek), ha a per folyamatban léte alatt a cégbejegyzés megtörténik, a peres eljárást már nem lehet az eredeti, általános szabályok szerint befejezni, hanem az alábbiak szerint kell eljárni:

A perbeli teendők attól függenek, hogy a felperes milyen okból állítja a társasági szerződés érvénytelenségét. Ha Ptk. szerinti megtámadási okra vagy olyan semmisségi okra hivatkozik, mely a Gt. 12. § (4) bekezdésében nem szerepel, akkor a felperes keresettől való elállása esetén a Pp. 157. § e) pontja szerinti permegszüntetésnek van helye. Ha a felperes a keresetét változatlanul fenntartja, a bíróság a per érdemében keresetet elutasító ítéletet hoz.

Ha a felperes a keresetében olyan érvénytelenségi okra hivatkozik, amely a Gt. 12. § (4) bekezdésében szerepel, a per tovább folyhat, de nem a korábbi szabályok szerint, ugyanis be kell tartani a Ctv. 69. § (1) bekezdésében foglalt szabályokat.

A társaság cégbejegyzésének megtörténtétől kezdődően a társasági szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per alperese a társaság lehet. Ha az alperesek a társasági szerződést aláíró alapítók, akkor – a felperes keresettől való elállása esetén – az alpereseket a perből el kell bocsátani és velük szemben a pert meg kell szüntetni. Ha a felperes a keresetet a társasági szerződést aláíró alapítókkal szemben továbbra is fenntartja az alpereseknél a Pp. 130. § (1) bekezdésének g) pontja alapján fennálló perakadály ellenére (a per alperese a cégbejegyzés időpontjától a gazdasági társaság lehet), akkor a pert velük szemben meg kell szüntetni a Pp. 157. § a) pontja alapján.

Ha a per alperese az előtársaság volt, akkor e fél személyében nem következett be olyan változás a bejegyzéssel, amely a Pp. 61. § szerinti eljárást igényelné, ezért a per tovább folyhat (az alperes nevében a „bejegyzés alatt” vagy a „b. a.” toldat elhagyásával)¹⁵.

Ha a keresetet az előtársasággal szemben nem terjesztették elő (előtársasági működés hiányában vagy eltérő jogi álláspont miatt), akkor a felperest fel kell hívni a társaság perbe vonására. Ha a felperes ezt elmulasztja, akkor a pert meg kell szüntetni Pp. 157. § a) pontja alapján, a társaság perbevonása esetén pedig a pert a társasággal szemben kell folytatni.

Ha a cégbejegyzés előtt a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránt indult perben a bíróság a keresetnek helytad és a határozat jogerőre emelkedéséig a cégbejegyzés még nem történt meg, akkor a perbíróság jogerős határozata alapul szolgálhat a bejegyzési kérelem elutasításához. Ebben az esetben az előtársaság – az erről való tudomásszerzést követően – köteles a működését haladéktalanul megszüntetni¹⁶ és az előtársaság gazdálkodásának eredményét a tagok között a számviteli törvény szabályai alapján el kell számolni.

¹⁴ Dr. Gál Judit - Pálinkásné dr. Mika Ágnes: Társasági jogi perek 2007. HVG-ORAC Kft. Bp. 2007. 174. o.

¹⁵ Baranya Megyei Bíróság Gazdasági Kollégiuma 3/2001. (VII. 6.) számú kollégiumi ajánlása

¹⁶ Gt. 16. § (3) bekezdés

Az előbbiek ismeretében kell felhívni a figyelmet arra, hogy a cégalapítás bejegyzésére irányuló cégeljárásban szünetelésnek nincs helye és az eljárás felfüggesztése kizárt¹⁷. A cégbejegyzési eljárás csak akkor függeszthető fel, ha átalakulás bejegyzése történik¹⁸, valamint a Ctv. 78. § (3) bekezdése alapján akkor (legfeljebb 60 napra), ha a bejegyzési kérelem tárgyához kapcsolódó törvényességi felügyeleti eljárás iránti kérelem érkezik (a kérelmekről a cégbíróságnak együttesen kell döntenie¹⁹). A Ctv. 78. § (3) bekezdésének analóg alkalmazására látnak lehetőséget egyes jogalkalmazók²⁰, azonban az alkalmazhatóság nem mondható általánosan elfogadottnak.

A Gt.-nek az előtársaságra vonatkozó azon rendelkezésére²¹ figyelemmel (amely szerint előtársasági létszakaszban a társasági szerződés módosítására – a cégbíróság által a hiánypótlást elrendelő végzésben előírtak teljesítésének kivételével – nem kerülhet sor), elméleti kérdésként vetődik fel, hogy cégbejegyzés előtt a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránt indult perben a bíróság felhívhatja-e az alperesi előtársaságot, illetve az alapítókat az érvénytelenségi ok kiküszöbölésére, valamint az érvénytelenségi okot az előtársaság, illetve az alapítók önként kiküszöbölheti-e, illetve kiküszöbölhetik-e?

E kérdés eldöntésénél bizonyára vannak, akik a megengedő, és vannak, akik a tiltó álláspontot képviselik. Véleményem szerint a megengedő álláspont a helyes, ugyanis ez tudja biztosítani azt az általános célt, hogy a társasági szerződés érvénytelenségének megállapítására csak kivételesen és kirívó jogszabálysértés esetén kerüljön sor, ha az érvénytelenségi ok nem küszöbölhető ki, mivel az érvénytelenség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítására nincs mód.

Ha a társaság létesítő okiratát valamelyik alapító nem írta alá, akkor a cégbejegyzés megtörténteig lehetőség van a társaság létre nem jöttének a megállapítására a Pp. 123. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén, hiszen a cégbejegyzés konstitutív és ex nunc hatályú.

I.3. A létesítő okirat érvénytelenségének okai a cégbejegyzés után

A Ptk. rendelkezéseitől eltérően a létesítő okirat érvénytelenségének azok az okai, amelyekre a cégbejegyzés után is lehet hivatkozni, ezeket a Gt. 12. § (4) bekezdésének a)-e) pontjai határozzák meg. Az ilyen tárgyú perek eljárási szabályai pedig a Ctv.-ben találhatóak. A Ctv. meghatározza a társasági szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén alkalmazandó jogkövetkezményeket és a perbíróság által teendő szükséges intézkedéseket is.

¹⁷ Ctv. 32. § (1) bekezdés

¹⁸ Ctv. 32. § (1) bekezdés

¹⁹ Ctv. 78. § (3) bekezdés

²⁰ A gazdasági társaságok nagy kézikönyve Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. 2007. 271.o.

²¹ Gt. 16. § (1) bekezdés b) pont

A Gt. 12. § (3) bekezdése szerint a társaság jogerős cégbejegyzése után a társasági szerződés megtámadására nincs mód, és a semmisség megállapításának is csak a Ctv.-ben szabályozott perben, a (4) bekezdésben meghatározott semmisségi okokból van helye.

A Gt. 12. § (4) bekezdése a társasági szerződés semmisségének okait a következőkben határozza meg:

- a) a társasági szerződés ügyvédi, illetve az alapító jogtanácsosa általi ellenjegyzésére vagy közjegyzői okiratba foglalására nem került sor;
- b) a társasági szerződés nem tartalmazza a társaság cégnevét, főtevékenységét, jegyzett tőkéjét, továbbá a tagok (részvényesek) vagyoni hozzájárulása mértékét;
- c) a társaság tevékenységi köre jogszabályba ütközik;
- d) a társaság alapításában részt vevő valamennyi tag (részvényes) cselekvőképtelen volt, vagy a társaság alapításában részt vevők a tagok legkisebb számára vonatkozó törvényi előírásokat megsértették;
- e) a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság esetében a jegyzett tőke legkisebb összegére vonatkozó törvényi előírásokat megszegették.

A társaság cégbejegyzését követően a létesítő okiraton valamelyik alapító aláírásának hiánya nem eredményezi a társaság létre nem jöttét, így a cég létre nem jöttének bírósági megállapítására nincs lehetőség. Ilyen esetben arra van mód, hogy a bíróság megállapítsa; a társasági szerződést alá nem író személy nem tagja a társaságnak (EBH2001. 443).

I.4. A létesítő okirat érvénytelenségére hivatkozás lehetőségei a cégbejegyzés után

A Gt. azokban a perekben, amelyekben a létesítő okirat érvénytelenségére hivatkoznak, alkalmazandó eljárásjogi szabályként előírja a perben eljáró bíróság számára, hogy amennyiben a Gt. 12. § (4) bekezdése alapján a társasági szerződés érvénytelenségét megállapítja, akkor – ha ez lehetséges – hívja fel a „társaság tagjait” az érvénytelenség kiküszöbölésére. További iránymutatásként adja a perbíróság számára, hogy amennyiben az előbbire nincs mód, akkor a határozatában a társaság létesítéséről szóló társasági szerződés érvénytelenségének megállapításán kívül rendelkeznie kell a társasági szerződés meghatározott időpontig történő hatályossá nyilvánításáról is, valamint szükség esetén fel kell hívnia a cégbíróságot törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatására. Utal továbbá arra, hogy a perbíróság eljárásának részletes szabályait a Ctv. állapítja meg.

E rendelkezés alkalmazása értelemszerűen olyan módon történhet, hogy amennyiben a kereseti kérelemnek helytadó határozat várható, akkor az ilyen tartalmú határozat meghozatalát megelőzően a perben eljáró bíróság számára nem tilos, hanem kifejezetten kötelező a „prejudikálás”, ugyanis az érvénytelenségi ok kiküszöbölésére vonatkozó felhívást csak akkor kell kiadni, ha a társasági szerződés érvénytelensége megállapíthatónak látszik. A törvényi megfogalmazás a társaság tagjainak felhívását teszi kötelezővé, ugyanakkor a társaság alapító tagjai (részvényesei) általában nem, illetve nem valamennyien vesznek részt félként a perben (alperes a társaság, de felperes lehet egy vagy több alapító tag is).

A társasági szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti pert nem a társasági szerződést aláíró tagokkal szemben, hanem a társasággal szemben kell megindítani (EBH1999. 131).

A Gt. az egyértelműség érdekében rögzíti, hogy a jogerős cégbejegyzést követően a társasági szerződés (létesítő okirat) érvénytelenségének megállapítása nem érinti azon kötelezettségek fennállását, amelyek a társaság terhére vagy javára az érvénytelenség megállapításáig keletkeztek²².

A cégbejegyzés után a létesítő okirat érvénytelenségére csak a Gt. 12. § (4) bekezdésében meghatározott okból és a Ctv.-ben szabályozott perben van lehetőség.²³

A Ctv. által erre biztosított pertípusok a következők:

- 1.) a cégbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per (65-68. §),
- 2.) a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti per (69. §).

Mindkét pertípust a társaság ellen, a társaság székhelye szerint illetékes megyei bíróság előtt kell indítani, amelynek határideje a bejegyző végzés Céggazdasági Hivatalban történt közzététele napján kezdődik, és a perben a bíróság soron kívül jár el²⁴.

1.4.1. A cégbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per

A cégbejegyzés iránti kérelmet a cégbíróság nemperes eljárásban bírálja el. A cégbíróság a kérelem tárgyában kétféle határozatot hozhat: a kérelmet elutasítja vagy a kérelemnek helytad és a kérelemben foglaltakkal egyező tartalommal a bejegyzést elrendeli (nincs helye a kérelemnek részben helytadó és a kérelmet részben elutasító végzés meghozatalának²⁵). A cégjegyzékbe bejegyzésnek (a bejegyző végzés cégjegyzékben történő foganatosításának) csak a cégbíróság jogerős végzése alapján van helye. Annak érdekében, hogy a cégbíróság bejegyzést elrendelő végzése minél előbb jogerős és a cégjegyzékben foganatosítható legyen, a Ctv. a bejegyzési kérelemnek helyt adó végzéssel szemben nem fellebbezési jogot, hanem perindítási jogot biztosít, így a végzés a meghozatalakor nyomban jogerős. A bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti per a fellebbezést helyettesítő sajátos pertípus, amely tény meg is határozza a per tárgyát és a perben eljáró bíróság vizsgálódási jogkörét.

A bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti perindításra az ügyész és az jogosult, akire a végzés rendelkezést tartalmaz, de az utóbbi csak a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan. Keresetindításra jogosult a törvényességi felügyeleti eljárás kérelmezője is, akinek a bejegyzési kérelemhez kapcsolódóan előterjesztett kérelmét a cégbíróság a bejegyzést elrendelő végzésében a kérelmek együttes elbírálása során elutasította²⁶.

A perindításra a bejegyzést elrendelő végzés Céggazdasági Hivatalban való közzétételétől számított 30 napos elvesztő határidő alatt van lehetőség.

²² Gt. 12. § (6) bekezdés

²³ Gt. 12. § (3) bekezdés

²⁴ Ctv. 71. § (1) bekezdés

²⁵ Ctv. 64. § (1) bekezdés

²⁶ Ctv. 78. § (2) bekezdés

A keresetlevélben, illetve az eljárás során csak a bejegyző végzés vagy az annak meghozatala alapjául szolgáló iratok olyan jogszabálysértésre lehet hivatkozni, amelyet a cégbíróságnak észlelnie kellett volna²⁷.

A bejegyzési kérelem érdemi vizsgálata körében a cégbíróság köteles megvizsgálni a bejegyzési kérelemhez mellékelte létesítő okiratot²⁸, valamint azt, hogy a bejegyzési kérelem alapjául szolgáló, az 1-2. számú mellékletben felsorolt, kötelezően, illetve szükség szerint csatolandó egyéb okiratok (alakilag és tartalmilag) megfelelnek-e a jogszabályok rendelkezéseinek²⁹.

A cégbíróságnak ez a vizsgálati jogköre az általános cégeljárásban a Ctv. 1-2. számú mellékletében megjelölt és benyújtandó okiratok körében nemcsak a Gt. és Ptk., hanem – elvileg – minden más, hatályos jogszabálynak való megfelelésre kiterjed, de csak korlátokkal. Ha ugyanis valamely adatot, jogot vagy tényt a cégbejegyzési kérelem és annak mellékletei alapján nem lehet megállapítani, vagy megállapítható ugyan, de azok tekintetében a cégbíróságnak nincs vizsgálati jogköre, akkor ezeket a cégbíróság nem vizsgálhatja. (Pl.: a bejegyzési kérelemhez nem kell mellékelni a külföldi alapító nem természetes személy létét és az ilyen alapító képviselőre jogosultságot igazoló okiratot, a belföldi gazdasági társaság mint alapító létét igazoló cégnyilvántartási okiratot, így – álláspontom szerint – a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perben nem lehet sikeresen hivatkozni az előbbieken említett alapító nemlétezésére, mert ezeket a tényeket a cégbíróság a bejegyzési eljárásban nem észlelhette.) Az egyszerűsített cégeljárásban a cégbíróság vizsgálati jogköre még korlátozottabb, csak a Ctv. 48. § (6) bekezdésében taxatív felsorolt körülményekre terjed ki. (Pl.: a társasági szerződésnek nem kötelező tartalmi eleme – és a Ctv. mellékletét képező szerződésmintában nem is szerepel – az alapító természetes személy születésének ideje, így – álláspontom szerint – a tag korlátlan felelősségével járó közkereseti társaság alapításában részt vett természetes személy kiskorúságára a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perben nem lehet sikeresen hivatkozni.)

Határozott véleményem szerint a jogorvoslati lehetőségként megteremtett perben sem terjeszkedhet túl ezen a vizsgálati körön a perbíróság, továbbá a perbíróságnak a perben figyelemmel kell lennie arra is, hogy a bejegyzési eljárás az általános vagy az egyszerűsített cégeljárás rendje szerint folyt-e le. Tekintettel a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti per fellebbezést helyettesítő jellegére, az ilyen perben a bíróság csak igen korlátozott terjedelemben folytathat le bizonyítást. A Ctv. 65. § (3) bekezdése értelmében a keresetlevélben, illetve az eljárás során csak olyan jogszabálysértésre lehet hivatkozni, amelyet a cégbejegyzési (változásbejegyzési) eljárásban a cégbíróságnak észlelnie kellett volna. A cégeljárásban a Ctv. 32. § (2) bekezdése szerint csak okirati bizonyítás folytatható le, így a cégbíróság csak az okiratokkal kapcsolatos körülményeket észleli, így a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti per tárgya sem lehet olyan körülmény, amelyet

²⁷ Ctv. 65. § (3) bekezdés

²⁸ Ez a szabály a társasági szerződésmódosításra is vonatkozik

²⁹ Ctv. 46. § (1) bekezdés

a cégbíróság a szabályos eljárása során – jogi eszközök hiányában – nem is vizsgálhatott. Azok a bizonyítékok, amelyekhez csak tanúk meghallgatása, szakértői bizonyítás, helyszíni szemle stb. útján juthat a perbíróság, a cégeljárásban, s így a sajátos jogorvoslati perként funkcionáló bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perben sem játszhatnak szerepet. Ebből következik, hogy nincs helye a perben az ilyen bizonyítások felvételének, és nem járhat eredménnyel az olyan jogszabálysértésre történő hivatkozás, melyet a cégbíróság a cégeljárásban csak a le nem folytatható bizonyítás révén észlelhetett volna.

A fellebbezési jog helyett megteremtett bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perben lehetőséget kell adni a perbíróságnak minden olyan kérdés vizsgálatára, amely a cégbíróság kötelezettsége volt, de ennek a kötelezettségnek a teljesítése nem a jogszabályoknak megfelelően történt. Éppen e per fellebbezést helyettesítő jellege miatt kell megengedni a perbíróság számára a cégbejegyzési eljárásban (az „elsőfokú” eljárásban) történtek vizsgálatát a rendes jogorvoslat biztosításának esetére irányadó terjedelemben akkor is, ha a bejegyző végzés nem érint cégjegyzéki adatot, de a bejegyző végzést a cégbíróság az adott cégeljárásban alkalmazandó eljárásjogi szabály megsértésével hozta meg, vagy a bejegyző végzés az adott cégeljárásban alkalmazandó anyagi jogi jogszabályt sért.

Az általánosan elterjedt és a jogirodalomban is folyamatosan kifejezésre jutó álláspont szerint a létesítő okirat (vagy módosítása) érvénytelenségére alapítottan a (változás)bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezését kizárólag akkor lehet kérni, ha az érvénytelenség összefügg a végzésben foglalt valamely adattal³⁰.

A Ctv. 68. § (4) bekezdése szerint a létesítő okiratnak (módosításának) a végzésben foglalt cégjegyzékadattal összefüggő érvénytelenségére alapított kereseti kérelem esetén a cég bejegyzésére vonatkozó végzés teljes hatályon kívül helyezésének, illetve a létesítő okirat érvénytelensége megállapításának – ha az érvénytelenségi ok kiküszöbölésére vonatkozó felhívás sikertelen maradt és az érvénytelenségi ok változatlanul fennáll – csak a Gt. 12. § (4) bekezdésében foglalt érvénytelenségi ok fennállása esetén van helye. A Gt. 12. § (4) bekezdésének a) pontjában nevesített érvénytelenségi ok a társasági szerződés ügyvédi (jogtanácsosi) ellenjegyzésének hiánya vagy közjegyzői okiratba foglalás elmaradása. Ez pedig nem cégjegyzéki adat.

A Ctv. 46. § (1) bekezdése a cégbíróság kötelezettségeit az általános cégeljárásra vonatkozóan úgy határozza meg, hogy a cégeljárásban vizsgálnia kell a *létesítő okiratot*, valamint a bejegyzési kérelem alapjául szolgáló *egyéb okiratokat*. A Ctv. 65. § (1) bekezdése a bejegyző végzés alapjául szolgáló *iratok* jogszabályba ütközéséről szól, amelyre alapítottan kezdeményezhető a bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per (ez a bekezdés tartalmazza a keresetindításra jogosult személyi kört és meghatározza a bíróság illetékességét is). A Ctv. 66. § (1) bekezdése a bejegyző végzés vagy a meghozatala alapjául szolgáló *irat*

³⁰ Pl. Társasági törvény, cégtörvény 2006. HVG-ORAC Kft. Bp. 2006. 678. o., A gazdasági társaságok nagy kézikönyve 2007 Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Bp. 2007. 516. o. és 519. o.,

jogszabálysértéséről, a Ctv. 68. § (1) bekezdése a *létesítő okiratnak, illetve módosításának* cégjegyzékadattal összefüggő érvénytelenségéről szól.

A létesítő okirat és egyéb okirat, irat szavak következetlen használata megnehezíti a Ctv. értelmezését. Így alakulhatott ki a Ctv. 65-68. §-ának az a – véleményem szerint helytelen – értelmezése, amely szerint a 66. § (1) bekezdésében lévő irat alatt nem kell érteni a 68. § (4) bekezdésében szereplő létesítő okiratot (és a létesítő okirat módosítását)³¹, amelynek következtében a bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti pert csak akkor lehet indítani, ha a bejegyzés alapjául szolgáló létesítő okirat (társasági szerződésmódosítás) cégjegyzéki adatot érint, egyébként nem.

Álláspontom szerint a Ctv. 65. § (1) bekezdésében szereplő iratok alatt és a Ctv. 66. § (1) bekezdésében szereplő irat alatt a létesítő okiratot (és a létesítő okirat módosítását) és a végzés alapjául szolgáló más okiratokat és egyéb iratokat is érteni kell, viszont a Ctv. 68. § (1) bekezdésében szereplő létesítő okirat, illetve a létesítő okirat módosítása alatt csak ezeket kell érteni, a bejegyzés alapjául szolgáló egyéb okiratokat és iratokat nem. Ennek következtében bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti pert a létesítő okirat cégjegyzékadatot érintő és nem érintő érvénytelenségére egyaránt lehet alapítani.

I.4.2. A cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti per

A cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti per indítására az ügyész és az jogosult, aki a jogi érdekét valószínűsíti. A perindításra a bejegyzést elrendelő végzés Céglözlönyben való közzétételétől számított 6 hónapos jogvesztő határidő alatt van lehetőség.

Ilyen típusú per megindításának a Gt. 12. § (4) bekezdésében meghatározott érvénytelenségi ok fennállása esetében van helye.

A perbíróságnak fel kell hívnia a céget az érvénytelenségi ok kiküszöbölésére, ha lehetséges, és ha ez sikertelen marad vagy az érvénytelenség oka nem küszöbölhető ki, akkor a bíróság a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása mellett az ítéletében megállapított időpontig a létesítő okiratot hatályossá nyilvánítja, emellett felhívja a cégbíróságot, hogy intézkedjen a cég megszűntnek nyilvánításáról és az ehhez kapcsolódó kényszer-végelszámolási eljárás vagy felszámolási eljárás lefolytatásáról.

II. A társasági szerződés módosítása érvénytelenségének okai és az érvénytelenségére hivatkozás lehetőségei

A társasági szerződés módosítására a cégbejegyzést megelőzően, az előtársasági létszakaszban, kizárólag a cégbíróság hiánypótlásra felhívó végzésében megjelölt körben³² és szerződésmódosító okirat formájában kerülhet sor.

³¹ Pl. Dr. Gál Judit – Dr. Vezekényi Ursula: Cégjogi kalauz 2009. HVG-ORAC Kft. Bp. 2009. 351. o.

³² Ctv. 16. § (1) bekezdés b) pont

A cégbejegyzést követően a társasági szerződés módosítása már különböző formákban jelenhet meg:

- a) társasági szerződésmódosító okiratban³³,
- b) a legfőbb szerv határozatában³⁴,
- c) az ügyvezetés mint a társaság szerve által hozott határozatában (ha erre a társasági szerződés feljogosította az ügyvezetést)³⁵ és
- d) a cégbíróság határozatában³⁶.

Ezen különböző megjelenési formákból eredően a Gt.-ben szabályozott speciális perindítási lehetőséget is találhatunk, amely elsősorban nem a társasági szerződésmódosítás tényével, hanem a társasági szerződésmódosítást tartalmazó határozat meghozatalával van összefüggésben (a társasági határozatok bírósági felülvizsgálata iránti per). Ugyanakkor hiányolhatunk is olyan szabályokat, amelyekre támaszkodni lehetne a cégbíróság határozatával történt szerződésmódosítás (pl. a cégbíróság alaptőke-leszállításról szóló határozata, amely egyben a részvénytársaság alapszabályának módosítását is jelenti) során esetleg megvalósult jogszabálysértésből eredő érvénytelenségre hivatkozás esetén.

A társasági szerződésmódosítások a tartalmuk alapján a Ctv.-ben az érvénytelenségre hivatkozás szabályozásának tükrében a következők szerint csoportosíthatóak:

- a) a társasági szerződésmódosítás cégjegyzékadattal összefügg,
- b) a társasági szerződésmódosítás cégjegyzékadattal nem függ össze (ez alól kivétel a szerződésmódosítás keltezésének idejét tartalmazó 8. rovat),
- c) a társasági szerződésmódosítás egyik része cégjegyzékadattal összefügg, másik része nem függ össze cégjegyzéki adattal.

A jogalkotó a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségének okait a Gt.-ben külön nem nevesítette. A társasági szerződés módosítása érvénytelenségére való hivatkozás a Ctv. alapján kétféle pertípusban lehetséges:

- 1.) a változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per (Ctv. 65-68. §),
- 2.) a létesítő okirat módosítás érvénytelenségének megállapítása iránti per (Ctv. 70. §).

E két pertípus szabályozásának tükrében a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségének okait vizsgálhatjuk elsősorban abból a szempontból, hogy cégjegyzékadattal összefügg vagy sem, másodsorban abból a szempontból, hogy a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségére a társasági szerződés módosításán alapuló változás bejegyzése előtt vagy után hivatkoznak.

³³ Gt. 18. § (1) bekezdés

³⁴ Gt. 18. § (1) bekezdés

³⁵ Gt. 18. § (3) bekezdés

³⁶ Gt. 270. § (4) bekezdés

II.1. A társasági szerződés módosítása érvénytelenségére hivatkozás lehetőségei

II.1.1. A társasági szerződés módosítása érvénytelenségére hivatkozás a változás bejegyzése előtt

Kétségtelen tény, hogy sem a Gt., sem a Ctv. nem rendezi azt a kérdést kifejezetten, hogy milyen jogorvoslati eszköz áll rendelkezésre a cégjegyzéki adatot érintő és a cégjegyzéki adatot nem érintő társasági szerződés módosítása érvénytelensége esetén a változás bejegyzését megelőzően.

Ilyen kifejezett rendelkezés hiányában megállapítható, hogy a változás bejegyzése előtt a társasági szerződés módosítása érvénytelenségére a Ptk. érvénytelenségi szabályai szerint indított perben lehet hivatkozni. A per alperese a társaság (maga a társaság nem lehet felperes).

Itt is felmerül a kérdés, hogy a pert miként kell befejezni, ha a társasági szerződés módosítása érvénytelenségére alapítottan a változásbejegyzést megelőzően indított per folyamatban léte alatt a cégbíróság a változásokat bejegyzi?

Álláspontom szerint – mivel ezt jogszabály nem rendezi – a Ctv. 66. § (1)-(2) bekezdésében és 70. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseknek megfelelő eljárás segítséget jelenthet a kereseti kérelem elbírálásánál.

A társasági szerződésmódosítás érvénytelenségének megállapítása iránt a változásbejegyzés megtörténte előtt indult perre figyelemmel a cégbíróság a változásbejegyzési eljárást felfüggesztheti a per jogerős befejezéséig, ugyanis a változásbejegyzési eljárásra nem vonatkozik az eljárás felfüggesztésének tilalma³⁷.

II.1.2. A társasági szerződés módosítás érvénytelenségére hivatkozás lehetőségei a változás bejegyzése után

II.1.2.1. A változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per

A létesítő okirat módosítását változásbejegyzési kérelem benyújtásával kell bejelenteni a cégbíróságnak abban az esetben is, ha a változás a cégjegyzék más rovatát, mint a 8. rovatot (létesítő okirat, illetve a létesítő okirat módosítása keltezésének időpontja), nem érinti. A létesítő okirat módosítása tehát mindig érinti a cégjegyzéket, ha mást nem, a 8. rovatot, és a változásbejegyzését elrendelő végzést a Cégbírák Közlönyben közzé kell tenni.

Álláspontom szerint a változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránt indítható per a Ctv. 65. § (1) bekezdése alapján – a fentebb már részletesen ismertetett indokok alapján – függetlenül attól, hogy a bejegyző végzés a cégjegyzéknek csak a 8. rovatát vagy más rovatát is érinti.

³⁷ Ctv. 32. § (1) bekezdés

A jogirodalmi alkotásokban³⁸ és közzétett bírósági döntésben³⁹ megjelent az előbbtől eltérő jogi álláspont is, amely szerint a Ctv. 65. § (1) bekezdése szerinti változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per megindítására kizárólag a létesítő okirat cégjegyzékadattal összefüggő módosításának a Gt. 12. § (4) bekezdésében nevesített érvénytelenségére alapítottan van lehetőség, vagyis a cégjegyzékadattal nem összefüggő társasági szerződésmódosítás esetén nincs.

A változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti per megindítására jogosult az ügyész és az, akire a változásbejegyzést elrendelő végzés rendelkezést tartalmaz (a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan), valamint a törvényességi felügyeleti eljárás kérelmezője, akinek a változásbejegyzési kérelemhez kapcsolódóan előterjesztett kérelmét a cégbíróság a változásbejegyzést elrendelő végzésében a kérelmek együttes elbírálása során elutasította⁴⁰.

A perindításra a változásbejegyzést elrendelő végzés Cégbizonylatban való közzétételétől számított 30 napos jogvesztő határidő alatt van lehetőség.

A Ctv. a perbíróság számára a soron kívül történő eljárást előírja⁴¹.

II.1.2.2. A létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per

A Ctv. 70. § (1) bekezdése alapján a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránt lehet per indítani, amely perben a létesítő okirat cégjegyzékadattal össze nem függő módosításának érvénytelenségére lehet hivatkozni. A Ctv. a bíróság számára a soron kívül történő eljárást előírja⁴².

A Ctv. 70. § (1) bekezdése szerinti perben a Ptk. érvénytelenségre vonatkozó rendelkezése alapján kell, illetve lehet megjelölni a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségét, tehát megtámadási és semmisségi okban egyaránt lehet. A Ptk. érvénytelenségre vonatkozó rendelkezésébe beletartoznak a Gt. 12. § (4) bekezdésében meghatározott okok is.

Ilyen per indítható akkor is, ha a perbeli legitimációval rendelkező személy a társasági szerződésmódosítás olyan részének érvénytelenségére hivatkozik, amely a cégjegyzéki adatot nem érinti.

Perindításra jogosult az ügyész és az, aki a jogi érdekét valószínűsíti. A perindításra a bejegyzést elrendelő végzés Cégbizonylatban való közzétételétől számított 6 hónapos jogvesztő határidő alatt van lehetőség. A per alperese a társaság (tehát maga a társaság nem lehet felperes).

A perindítási határidőnek a társasági szerződésmódosítás cégbírósági bejegyzéséhez és a bejegyző végzés Cégbizonylatban való megjelenéséhez viszonyított meghatározása annak ellenére nem minősül ellentmondásosnak, hogy az ilyen per kezdeményezésére cégjegyzéki adattal nem összefüggő módosítás esetén van lehetőség, ugyanis a társasági szerződésmódosítást minden esetben be kell jelenteni a

³⁸ Társasági törvény, cégtörvény 2006 HVG-ORAC Kft. Bp. 2006. 678. o., A gazdasági társaságok nagy kézikönyve Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Bp. 2007. 515. o.,

³⁹ BDT2007. 205 és Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.297/2007/4. szám

⁴⁰ Ctv. 78. § (2) bekezdés

⁴¹ Ctv. 71. § (1) bekezdés

⁴² Ctv. 71. § (1) bekezdés

cégbírósághoz bejegyzés végett akkor is, ha egyéb adatot nem, hanem csak a létesítő okirat módosítások keltezésének időpontjait (cégjegyzék 8/1, 8/2, 8/3 stb. rovatokba) kell bejegyezni, amelyek – a bejegyzések megtörténte után – közzétételi adatok⁴³.

A létesítő okirat módosítása nem mindig jelentkezik olyan tiszta formában, hogy az cégjegyzéki adatot érint vagy nem érint, hanem gyakran olyan tartalmú, hogy annak egyik része érint, másik része nem érint cégjegyzéki adatot. A Ctv. 65. § (1) bekezdése és 70. § (1) bekezdése összevetésének eredményeként több jogalkalmazó jutott arra a meggyőződésre, hogy a Ctv. a létesítő okirat módosítását egységben kezeli, ami azt jelenti, hogy nem állhatnak fenn egyidejűleg a kétféle pertípus kezdeményezésének lehetőségei, tehát ha egy konkrét létesítő okirat módosításának egyik része cégjegyzéki adatot tartalmaz, akkor csak a Ctv. 65. § (1) bekezdése szerinti per kezdeményezhető. Ezzel összhangban a Ctv. 70. § (1) bekezdése szerinti per csak akkor indítható, ha a létesítő okirat egyetlen rendelkezése sem érint cégjegyzéki adatot, vagyis e két pertípus alkalmazhatósága ugyanarra a létesítő okirat módosításra kizárt.

Ettől eltérő álláspontot fejtett ki a Fővárosi Ítéltábla a 13.Gf.40.202/2009/3. számú határozatában, amelynek egyik lényeges része, hogy amennyiben a társasági szerződésmódosítás egy része összefügg cégjegyzéki adattal, a másik része nem, akkor annak tükrében kell meghatározni az igényérvényesítéshez rendelkezésre álló pertípust, hogy a társasági szerződésmódosítás melyik részének érvénytelenségére kíván hivatkozni a perbeli legitimációval rendelkező felperes.

Van olyan jogi álláspont, amely szerint a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per kizárólag a cégjegyzéki adattal nem összefüggő módosítás esetén indítható a módosítás cégjegyzékbe történt bejegyzése után⁴⁴, ha a létesítő okirat módosítás cégjegyzéki adattal összefügg és a cégbíróság a módosításon alapuló változást bejegyezte, akkor nem kezdeményezhető önálló létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per⁴⁵. Ezt azzal indokolja, hogy ilyen perindítási lehetőség, illetve pertípus, sem a Gt.-ben, sem a Ctv.-ben nincs.

Az előbbi véleménnyel szemben álláspontom szerint a cégjegyzéki adattal összefüggő létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti perindítást biztosítani kell a módosításon alapuló változás bejegyzését követően (a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perindítás lehetőségétől függetlenül).

Az utóbbi álláspont mellett szólnak az alábbiak:

2003. december 31-ig a cégnyilvántartásról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény 48. § (1) bekezdése a létesítő okirat és az arra vonatkozó módosítás érvénytelenségének megállapítása iránt indítható perre vonatkozóan egységesen úgy rendelkezett, hogy a jogerős cégbejegyzést követően a létesítő okirat, illetve annak módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per csak a (2)

⁴³ Ctv. 51. § (1) bekezdés

⁴⁴ Ctv. 70. § (1) bekezdés

⁴⁵ A gazdasági társaságok nagy kézikönyve Complex Kiadó Jogi és üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Bp. 2007. 274. o.

bekezdésének a) - c) pontjaiban meghatározott érvénytelenségi ok fennállása esetében kezdeményezhető, azonban a perindítás határidejét nem határozta meg.

E rendelkezés helyébe lépett 2004. január 1-i hatállyal a Ctv.-nek az európai egyesülésről, valamint a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény és a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2003. évi XLIX. törvény 25. § (1) bekezdésével megállapított új 48. § (1)-(2) bekezdése. Az új 48. § (1) bekezdésében már csak a létesítő okirat maradt, létesítő okirat módosítása kikerült. A 2006. július 1-jéig hatályban volt 48. § (1) bekezdése szerint a jogerős cégbejegyzést követően a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránti per csak a (2) bekezdés a) - f) pontjaiban meghatározott érvénytelenségi ok fennállása esetében kezdeményezhető. A perindítás jogvesztő határideje a cég bejegyzését elrendelő végzés Cégbölcnyben történt közzétételétől számított 6 hónap.

A 2003. évi XLIX. törvény 25. §-ához fűzött indokolás az Európai Közösségek Tanácsa 1. számú irányelvére (68/151/EGK) hivatkozott. Az indokolás szerint: „Az 1. számú irányelv 11. cikkének (2) bekezdése határozza meg azokat az eseteket, amelyek fennállása a társaság létrejöttének semmisségét eredményezi. A törvényben felsorolt okok tipikusan a cégalapításhoz kapcsolódnak, és a már bejegyzett cég esetében nem állnak fenn azok a fontos érdekek, amelyek a létesítő okirat tartalmának (harmadik személy által történő) vitatását kizárnák. Ha a létesítő okirat módosítása a Ptk. szerint indított semmisségi perben érvénytelennek bizonyul, ez nem érinti a cég létét, működését, hanem csak annyit jelent, hogy a létesítő okirat módosításával együttjáró változások nem érvényesíthetők. Ebben a körben legfeljebb annak lehet jelentősége, hogy az ilyen perindításra se határidő nélkül kerülhessen sor. A Ptk. soron lévő átfogó újraszabályozása azonban ebben a körben is tervezi perindítási határidő beépítését a Ptk.-ba.” A törvényhozó tehát határozottan meg akarta szüntetni a társasági szerződésmódosítás érvénytelenségére való hivatkozás lehetőségének a törvényi korlátozását, illetve azt csak időbelileg akarta korlátozni.

2006. július 1-jén lépett hatályba a Gt., amely a 12. § (3) bekezdésében a jogerős cégbejegyzést követően a létesítő okirat érvénytelenségének megállapítása iránti perindítás lehetőségét korlátozza a (4) bekezdés a) - e) pontjaiban felsorolt okokra és a Ctv.-ben szabályozott pertípusra, tehát a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti igényérvényesítést nem korlátozza. Ebből az is következik, hogy a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti igény a Ctv.-ben nem nevesített pertípusban is érvényesíthető. A keresetben megjelölhető érvénytelenségi okok pedig – mivel a Gt. 12. § (3) bekezdése csak a létesítő okirat cégbejegyzése utáni időszakra szűkíti le a Ptk. érvénytelenségi okairól a Gt. 12. § (4) bekezdésében meghatározott okokra – a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően alakulnak.

Ezt az álláspontot támasztja alá továbbá az is, hogy a változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti perindításra feljogosított személyi kör rendkívül szűk (az ügyész és az, akire a végzés rendelkezést tartalmaz, illetve a törvényességi felügyeleti eljárás kérelmezője) és a határidő is rövid (30 nap), továbbá a Ctv. még az indokoltan szigorúan szabályozott cégalapításnál is biztosít perindítási lehetőséget a cégbejegyzést követően a létesítő okirat érvénytelenségére alapítottan a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti pertípus megteremtésével, amely pert viszonylag tágabb személyi kör (az ügyész és az, aki a jogi érdekét valószínűsíti) hosszabb határidőn belül (6 hónap) kezdeményezheti. Arra figyelemmel, hogy a

cégjegyzéki adattal össze nem függő – a törvényhozó által kisebb jelentőségűként értékelt – létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per kezdeményezésére a Ctv. 70. § (1) bekezdése 6 hónapot biztosít, a cégjegyzéki adattal összefüggő létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per kezdeményezésére nyitva álló határidő sem lehet 6 hónapnál hosszabb.

A fent ismertetett kétféle álláspont és annak logikusan levezetett indokai is azt bizonyítják, hogy a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti perindítás lehetősége egyértelmű jogszabályi rendezést igényel.

II.1.3. A társasági szerződésmódosítást tartalmazó társasági határozat bírósági felülvizsgálata iránti per

A társasági szerződés módosítása a gazdasági társaság legfőbb szervének hatáskörébe tartozik⁴⁶.

A társasági szerződés felhatalmazhatja a társaság ügyvezetését arra, hogy meghatározott tárgykörben a társasági szerződést módosítsa⁴⁷. Az ügyvezetést egy vagy több vezető tisztségviselő látja el, de a több vezető tisztségviselő nem feltétlenül alkot testületet (pl. az rt. igazgatósága testület, amelynek tagjai a vezető tisztségviselők). A társasági szerződés módosítására feljogosított ügyvezetés határozattal módosíthatja a társasági szerződést, amely határozat akkor is a társaság szerve által hozott határozatnak minősül, ha a társaságnál egy vezető tisztségviselő van.

A legfőbb szerv határozatának, illetve a társaság szervei által hozott határozatnak a bírósági felülvizsgálata iránt per indítható a Gt. 45. § (1)-(2) bekezdése alapján.

A társaság szervei által hozott határozat bírósági felülvizsgálatát bármely tag (részvényes) kérheti, míg a legfőbb szerv határozatának bírósági felülvizsgálatát a társaság bármely vezető tisztségviselője és a felügyelőbizottságának bármely tagja is.

A keresetet a határozatról való tudomásszerzéstől számított 30 napon belül (szubjektív és elévülési jellegű határidő), illetve a határozat meghozatalától számított 90 napon belül (objektív és jogvesztő határidő) kell előterjeszteni, és 90 napon túl akkor sincs helye keresetindításnak, ha a határozatot a perlésre jogosulttal nem közölték.

A kereseti kérelemben arra lehet hivatkozni, hogy a társasági határozat a Gt.-be vagy más jogszabály rendelkezéseibe, illetve a társasági szerződésbe ütközik. Nem illeti meg a keresetindítás joga azt a személyt, aki a határozat meghozatalához szavazatával hozzájárult, kivéve a tévedés, megtévesztés és jogellenes fenyegetés esetét. Ezek fennállásának bizonyítási terhe a felperesre esik, s ha ez a bizonyítás sikertelen, akkor a felperes, aki a szavazatával hozzájárult a határozat meghozatalához, nem jogosult a társasági határozat megtámadására⁴⁸ (BH2003. 165).

A társasági határozattal megvalósult társasági szerződésmódosítás jogszabálysértése körében a határozat tartalma vagy meghozatala során megvalósult

⁴⁶ Gt. 18. § (1) bekezdés

⁴⁷ Gt. 18. § (2) bekezdés

⁴⁸ Gt. 45. § (4) bekezdés

eljárási szabálysértésre lehet hivatkozni. A keresetben a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének alapjául az érvénytelenségi okok körében a Ptk. vagy más jogszabály rendelkezéseibe ütközésre lehet hivatkozni.

Ilyen per megindítására sor kerülhet a társasági határozaton alapuló változás bejegyzése előtt és után.

A keresetindításnak a határozat végrehajtására halasztó hatálya nincs, de a bíróság a határozat végrehajtását felfüggesztheti. A perben bírósági meghagyás nem bocsátható ki⁴⁹.

Ha a bíróság a kereseti kérelemnek helytad, a társasági határozatot hatályon kívül helyezi (kasszációs jogkör).

A társasági jog gyakorlatában régóta vitás kérdés, hogy a társasági határozat végrehajtásának jogerős felfüggesztése (nem fellebbezhető végzés) esetén a felfüggesztésig eltelt idő alatt hatályos volt-e vagy sem a perrel támadott társasági határozat, amelynek alapján – ha annak cégjegyzéki adatot érintő tartalma van – az adat bejegyzése foganatosítható-e?

A Gt. egyértelmű rendelkezése szerint a perindításnak a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, továbbá a határozat végrehajtásának felfüggesztése csak ex nunc hatályú lehet, így a határozat végrehajtásának felfüggesztéséig a határozat hatályban volt, tehát ha a tartalma cégjegyzéki adatot érint (társasági szerződésmódosítás pedig mindig érint cégjegyzéki adatot, legalább a 8. rovatot), az a cégjegyzékbe bejegyzendő. A perben hozott jogerős határozat újabb változásbejegyzés alapjául szolgálhat (változásbejegyzési kérelemhez vagy törvényességi felüyeleti eljáráshoz).

A társasági határozat esetében nem érvényesülhet a Ptk.-nak a semmisségre vonatkozó az a szabálya⁵⁰, hogy a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség, ugyanis ennek alkalmazhatóságát a Gt. speciális rendelkezései⁵¹ kizárják (EBH2001. 435).

II.1.4. A társasági határozat bírósági felülvizsgálata, a változás bejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése és a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti perek egymáshoz való viszonya

A Ctv. 70. § (1) bekezdésében meghatározott létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per kizárólag a cégjegyzékadattal össze nem függő létesítő okirat módosítása, illetve a létesítő okirat módosítás cégjegyzéki adatot nem érintő része érvénytelenségének megállapítására irányulhat. Ilyen per kezdeményezhető a létesítő okirat módosításának bejegyzése előtt és bejegyzése után, de nem kezdeményezhető a változásbejegyzés alapjául szolgáló egyéb okiratok (pl. a taggyűlési meghívó, taggyűlési jegyzőkönyv, tagjegyzék stb.) érvénytelensége miatt.

A Ctv. 65. § (1) bekezdése alapján indult bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti pert és a Ctv. 70. § (1) bekezdése alapján indult létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti pert nem lehet egymást

⁴⁹ Gt. 45. § (5) bekezdés

⁵⁰ Ptk. 234. § (1) bekezdés

⁵¹ Gt. 44-45. §

helyettesítő, illetve egymást kizáró pereknek tekinteni, valamint a Gt. 45. §-ában szabályozott társasági határozat bírósági felülvizsgálata iránti pert nem helyettesíthetik a Ctv. 65. § (1) bekezdése és a Ctv. 70. § (1) bekezdése alapján kezdeményezett perek, továbbá a Gt. 45. § (1) bekezdése alapján indult per önmagában nem zárja ki a Ctv. 65. § (1) bekezdése alapján, illetve a Ctv. 70. § (1) bekezdése alapján történő perindítás lehetőségét, bár azok tárgya azonos is lehet. Pl. jogszabályba ütközés miatt az érvénytelen társasági szerződésmódosítást tartalmazó taggyűlési határozat a tárgya lehet egyrészt a Gt. 45. §-a alapján indult taggyűlési határozat bírósági felülvizsgálata iránti pernek, másrészt – ha a taggyűlési határozat társasági szerződésmódosító okiratként változásbejegyzést elrendelő végzés alapjául szolgált – a Ctv. 65. § (1) bekezdése alapján indult változásbejegyzést elrendelő végzés hatályon kívül helyezése iránti pernek, harmadrészt – ha a taggyűlési határozatba foglalt társasági szerződésmódosítás jogszabályba ütköző valamely rendelkezése cégjegyzéki adattal nem függ össze – a Ctv. 70. § (1) bekezdésében szabályozott pernek is.

A három pertípusnál eltérő a perindításra jogosult személyi kör {az egyiknél tag (részvényes), vezető tisztségviselő, felügyelőbizottság tagja, a másikonál az ügyész és az, akire a változásbejegyzést elrendelő végzés rendelkezést tartalmaz, a harmadikonál pedig az ügyész és az, aki a jogi érdekét valószínűsíti}.

A három pertípusnál eltérőek a keresetindításra megállapított határidők {az egyiknél a taggyűlési határozathozatától számított 30, illetve 90 nap, a másikonál a változásbejegyzést elrendelő végzés Céggazdasági Hivatalban való közzétételétől számított 30 nap, a harmadikonál a változásbejegyzést elrendelő végzés Céggazdasági Hivatalban való közzétételétől számított 6 hónap}. Eltérőek a kereseti kérelemben megjelölhető jogszabálysértések és a perben eljáró bíróság vizsgálati jogköre, továbbá eltérőek a perben hozható bírósági határozatok.

A Gt. 45. §-a alapján pert lehet kezdeményezni a taggyűlési határozatban foglalt változás bejegyzése előtt és után, a Ctv. 65. § (1) bekezdése és a Ctv. 70. § (1) bekezdése alapján pedig kizárólag a változásbejegyzés után.

Elvileg tehát előfordulhatnak párhuzamosan folyamatban lévő peres eljárások is. Ilyen esetben a perben eljáró bíróságoknak gondosan kell vizsgálniuk azt a kérdést, hogy valamelyik per eldöntése szempontjából előkérdésnek minősül-e a másik per tárgyának az eredménye, amely miatt helye lehet a per tárgyalása felfüggesztésének {Pp. 152. § (2) bekezdése}.

Elvileg előfordulhat olyan eset is, amikor a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti per megindításának hiányában a bejegyzést elrendelő végzés meghozatalát megelőzően indult taggyűlési határozat bírósági felülvizsgálata iránti perben előadottak érdemben nem bírálhatók el a taggyűlési határozaton alapuló változások bejegyzése miatt {pl. az átalakulással megszűnt gazdasági társaság átalakulási eljárással kapcsolatos taggyűlési határozatának bírósági felülvizsgálata iránti perben előadottak az átalakulás cégbejegyzését követően (BH2004. 116)}.

III. A létesítő okirat és a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti perek mint cégjegyzéki adatok

A cégjegyzék valamennyi cég esetében tartalmazza – egyebek mellett – a következő perekre vonatkozó adatokat:

a) a bejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perindítást és a per befejezését,

b) a cégalapítás vagy a létesítő okirat módosítása iránti perindítást és a per befejezését, és

c) a cég által hozott határozatok bírósági felülvizsgálata iránti perindítást és a per befejezését,

ugyanis ezeknek az adatoknak a közhiteles nyilvántartás, illetve a hitelezők védelme szempontjából jelentősége van⁵².

Láthatóan a törvényhozó a változásbejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránti perindítást és a per befejezését nem minősítette a hitelezők védelme szempontjából jelentőséggel bíró adatnak, ugyanakkor a létesítő okirat módosítása iránti perindítást és a per befejezését igen.

A cégbíróság a fenti a)-c) pontokban nevesített adatokat a perben eljáró bíróság értesítése alapján hivatalból jegyzi be. A perben eljáró bíróságnak a cégbíróság részére küldendő értesítésének elkészítésekor figyelemmel kell lennie a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezéseire is.

A cégnyilvántartás teljeskörűen nyilvános, ami annyit jelent, a cégjegyzék fennálló, illetve törölt adatai, valamint a cégiratok – ideértve az elektronikus úton benyújtott, illetve elektronikus okirattá átalakított cégiratokat, továbbá a benyújtott, de még el nem bírált bejegyzési kérelmet és mellékleteit is – bárki által korlátozás nélkül hozzáférhetőek és megismerhetőek⁵³.

IV. A társasági szerződés és társasági szerződésmódosítás relatív hatálytalansága

A Legfelsőbb Bíróság 1/2002. számú Polgári jogegységi határozatában kifejtett álláspont szerint az érvénytelenség és a hatálytalanság egymáshoz közel álló, de nem azonos fogalmak. A Gt.-nek az utaló szabálya⁵⁴ folytán a társasági szerződésre, illetve a társasági szerződés módosítására alkalmazandó Ptk. 203. §-ában szabályozott, hitelezőt károsító fedezetelvonó szerződés érvényes szerződés, de a hitelező irányában hatálytalan. A társasági szerződés, illetve a társasági szerződés módosítása alapján a gazdasági társaság részére nyújtott vagyoni hozzájárulás a tulajdonjog átruházását eredményező ügylet. A Ptk. 203. §-ában írt feltételek megvalósulása esetén a gazdasági társaság köteles túrni, hogy a hitelező az átruházott vagyoni betétből kielégítést keressen. A jogegységi határozat a jelenlegitől eltérő jogszabályi rendelkezések alapján született, de ma is irányadó és alkalmazandó.

V. A társaság adataiban bekövetkezett változások hatályossága

A Ctv. 2006. július 1-jén hatályba lépett rendelkezései között nincs olyan, amely a társasági szerződésmódosításon vagy más okiraton alapuló változás cégjegyzékbe való bejegyzésének a deklaratív vagy konstitutív hatályának kérdését rendezné. Ennek hiányában bizonytalan a joggyakorlat abban a kérdésben, hogy az egyes adatváltozások milyen időpontban tekinthetők hatályosnak.

⁵² Ctv. 26. § (1) bekezdés f), g) és h) pontjai

⁵³ Ctv. 10. § (2) bekezdés

⁵⁴ Gt. 9. § (2) bekezdés

A cégjegyzékben vezetett valamely adat megváltozása hatályosságának időpontja nemcsak az adat jellegétől függ, hanem attól is, hogy a konkrét adat hatályosságát kinek a vonatkozásában vizsgáljuk. A hatályosságot mindig konkrét adat és konkrét személy viszonylatában kell és lehet meghatározni.

Pl.: A gazdasági társaság legfőbb szervének határozathozatala a vezető tisztségviselőjének megválasztásáról, a megválasztásról a megválasztott személy tudomásszerzése és a tisztséget elfogadó nyilatkozata megtétele, a vezető tisztségviselő cégjegyzékbe történő bejegyzése, a bejegyzés Céglözlönyben való közzététele és az adatról harmadik személyek tényleges tudomásszerzésének időpontja egymástól eltérő időpontokat jelentenek, és mindegyik időpontnak lehet a hatályosság szempontjából jelentősége.

A felhozott példa szerint amikor a legfőbb szerv a határozatával megválasztotta a vezető tisztségviselőt, és arról a megválasztott személy tudomást szerzett, akkortól a társaság a határozatához kötve van ugyanúgy, mint a vezető tisztségviselő a tisztséget elfogadó nyilatkozatához az egymás közötti jogviszonyukban. A cég a Ctv. 22. § (3) bekezdése értelmében főszabályként a cégjegyzékbe bejegyzett adatra csak az adat Céglözlönyben való közzétételét követően hivatkozhat, azonban a harmadik személy a Céglözlönyben való közzétételét követő 16. napig bizonyíthatja, hogy az adat megismerésére nem volt lehetősége. Ha a megválasztott vezető tisztségviselőt a cégjegyzékbe nem jegyzik be, akkor ez a személy harmadik személyekkel szemben álképviselőnek minősül az általa a cég nevében kötött ügyleteknél⁵⁵, de az ilyen vezető tisztségviselő által összehívott taggyűlés nem minősül szabálytalanul összehívottnak. A megválasztott új vezető tisztségviselő a változást a cégbíróságnál bejelentheti a cég nevében, mert az adatváltozás a cégbíróság irányában hatályosul annak bejelentésével.

A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2002. 780 szám alatt közzétett eseti döntésében úgy foglalt állást, hogy az ügyvezető személyében bekövetkezett változás befelé a társaság vonatkozásában, a társaság és a tagok viszonyában, valamint a cégbíróság irányába azonnal hatályos. Harmadik személyek vonatkozásában pedig az új ügyvezető bejegyzésének közzétételét követően, de visszamenőleges hatállyal válik hatályossá.

Mint a fentiekben láttuk, a Ctv. a létesítő okirat és a társasági szerződésmódosítás valamely rendelkezése érvénytelenségére való hivatkozás lehetőségét időbeli korláthoz köti, amelynek leghosszabb időtartama a társaság cégbejegyzésének, illetve a társasági szerződésmódosítás bejegyzésének Céglözlönyben történt közzétételétől számított 6 hónap.

Az előbbieken vázolt elméleti ismeretek mellett is nehezen oldható meg az az egyszerű gyakorlati kérdés, hogy a cégjegyzékbe bejegyzett, hatályos társasági szerződésben esetleg mégis meglévő érvénytelen rendelkezés (pl. az alapszabály szerint lehetőség van a részvényes társaság által történő kizárására⁵⁶, amelynek érvénytelenségére utóbb már senki sem hivatkozhat) alapján működhet-e a társaság, illetve a társasági szerződésben rögzített, egyébként érvénytelen jogkövetkezmények bekövetkeznek-e (pl. a társasági szerződés a kft. valamelyik tagjának a kft. tartozásaiért való korlátlan felelősségét állapítja meg, és a kft. a cégjegyzékből való

⁵⁵ Legfelsőbb Bíróság Gf.VII. 31.071/1999/10.

⁵⁶ Gt. 42. § (2) bekezdés és 47. § (1) bekezdés

törléssel már megszűnt⁵⁷). A két példában említett érvénytelenségi ok megszüntetése érdekében az előbbi esetenél lehetőség van a céggel szemben törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatására, azonban az utóbbi esetenél – a cég törlése miatt – már nincs. Az érvénytelenség megszüntetése további időt igényel, és az rt. közgyűlése határozattal már kizárta valamelyik részvényt a részvényesek köréből. A kizárt részvényes kérheti a sérelmezett közgyűlési határozat bírósági felülvizsgálatát, de tény, hogy a határozat formailag megfelel az alapszabály rendelkezésének, és az alapszabálynak ez a rendelkezése úgy érvénytelen, hogy arra a perindítási jogvesztő határidők letelte miatt már nem hivatkozhat. Az, hogy ilyen jogszabályok alapján a perben eljáró bíróság milyen határozatot fog hozni, jelenleg kiszámíthatatlan ugyanúgy, mint a másik példánál a kft. hitelezője által a kft. tagjával szemben a társasági szerződés rendelkezésére alapított pénzkövetelés megfizetésére kötelezés iránt indított perben.

Ezeket a jogeseteket nem azok megoldása céljából, hanem annak érdekében hoztam fel, hogy mindannyiunk számára egyértelművé váljon a társasági szerződés és társasági szerződésmódosítás érvénytelenségére vonatkozó szabályozás átgondolt, dogmatikailag megalapozott új és sajátos rendszerének a kidolgozása iránti igény, ugyanis a hatályos szabályozás áttekinthetetlen, még a társasági szakjogászok számára is nehezen alkalmazható és számos elméleti és gyakorlati problémát vet fel.

Budapest, 2009. november 2.

Dr. Koday Zsuzsanna
fővárosi ítéltáblai tanácselnök

⁵⁷ Gt. 68. § (2) bekezdés és 111. § (1) bekezdés